

Inatsisartuni ilaasortaq, Naaja H. Nathanielsen, Attaviitsoq
Maani/

§ 37 naapertorlugu apeqquteqaammut nr. 152-imut Appanut tunngasumut akissut

Inatsisartut suleriaasissaanni § 37-mi imm. 1 malillugu appat pillugit apeqquteqaate-qarputit. Apeqqut uanga suliassa qarfigisannit akineqartussanngorlugu innersuunne-qarpoq.

Apeqquteqaammut appaqarfiit 19-iusunit 12-it ikileriarsimanagerat tunuliaqutaavoq. Kiisalu maanna tamatuma ineriartornerup ilorraap tungaanut saatinnissaanut siunertalimmik iliuuseqartoqarnissaanik pisariaqartitsisoqarnera. Aamma allapputit ajoraluartumik Naalakkersuisut piviusumut akerliliiuarsinnarput piviusunik tunngavilersuinnguarnatik. Aamma allapputit illua'tungaatigut misigissuseq tunngavigalugu nalunaaruteqartoqartar-poq, soorlu "appat nereriaatsitsinnut pingaaruteqarput" aamma "nunatsinni piniakkavut nungunneq ajorpavut" il.il.

Uunga tunngasoq 1) Appanniartarnej pillugu oqallinnermi Aalisarnermut Naalakker-suisoq oqaaseqarpoq, nunatsinni piniartut oqaluttuarisaanitsinni piniakkaminnik nun-gutsisimannngisaannartut. Taamatut oqaaseqarnej appat ikiliartuinnaarnerannut qanoq attuumassuseqarpa?

Piniagassatsinnik nungusaaneq kalaallit kulturiannut ilaanngilaq, aamma appat eqqarsaatigalugit. Piniagassaattita nungusarnissaat Naalakkersuisut aamma politikker-ingilaat Naalakkersuisullu ikiliartornissaat akuerinngilaat. Naalakkersuisut taamaamat piniakkat timmissallu illersorniarlugit assersuutigalugu nalunaarutini tullinnguuttuni suka-terinissamik ilungersunartunik aalajangiinnaapput, naak taakku kingunissai inuit ilaan-nut annernarsinnaagaluartoq. Naalakkersuisut kikkut tamaasa iluarisimaartissinnaangi-laat. Naalakkersuisut uani suliarni naaperiarnissaq toqqarsimavaat.

Uunga tunngasoq 2) Naalakkersuisut isumaqarpata piniakkat nungunneqanngisaannar-tussaasut, soormitaava piniakkanik killilersuisoqartartoq aamma piffissamik killiliilluni piniarfissaliisoqartartoq?

Kalaallit Nunaanni piniakkat nungutaanissaminnut aarlerinartorsiorsinnaapput. Taman-narpiaq peqqutigalugu piniakkanut amerlanerpaanut aalajangersimasunik pisassi-isoqartarpoq qaqugukkullu piniartoqarsinnaanera kiisalu aalajangersaanernik arlalinnik piniakkanik killilersuineramik aaqiisoqartarluni, assersuutigalugu inuussutissarsuutiga-lugu piniartuinnaat aaverniarsinnaatitaapput nannunniarsinnaatitaallutillu, eqimattallu assigiinngitsut assigiinngitsunik periarfissiuunneqartarlutik.

2004-mit appanut mianerinninnermik tunngaveqarluni pisassiisoqartalerpoq. Nalunaarummik nutarsaasoqarmat pisassiissutit siornatut itsinneqarput, taamaattoq

12-07-2016
Suliap normua 2016-10474
Allakkat nr. 3092182

Postboks 269
3900 Nuuk
Oqarasuaat (+299) 34 50 00
Fax: (+299) 34 63 55
E-mail: apnn@nanoq.gl
www.naalakkersuisut.gl

piniarfinni marlunni piniarsinnaaneri qaammatit sisamat tikillugit sivikillineqarput. Ap-panniarnissamat piffissaliusseq ukiorissinerani silap taarnera eqqarsaatigalugu inissineqarsimavoq. Taassuma saniatigut eqqissisimatitsinerup aallartinnerani timmissat takkuffii eqqarsaatigineqarsimalluni.

Pisassiissutit taama annertutigittinneqaannarmata tamatuma pissutigaa innuttaasut imminnut neqinillu pilersorsinnaanerunerannik kissaateqarnermik tunngaveqarpoq avataaniillu inuussutissanik eqqussuinerit killilerniarneqarlutik, tak. naalackersueqatigiinnisamik isumaqatigiissut.

Uunga tunngasoq 3) Sooq Naalackersuisut Timmissat pillugit nalunaarutissamat tusarniaanermi akissutissarsiarineqartut saqqummiussimangilaat?

Suliaq sivisusimavoq, maannali tusarniaanermi akissutit tusarniaanermi nittartakkamiilerput.

Uunga tunngasoq 4) Naalackersuisut tusarniaanermi akissutaasut saqqummiuttarneranut suut peruseraat? Qaqugukkut tusarniaanermi akissutaasut Tusarniaanernut nittartakkamat ikkussisoqartarpa, qaqugukkullu akissutaasut ikkunneqarneq ajorpat?

Tusarniaanermi paasissutissat tamarmik aallaavittut tusarniaanermi nittartakkakut tamanut saqqummiunneqartarput. Tusarniaanermi akissuteqaatit tiguneqareeraangata nutsertitassanngortinneqartarput taakkulu tiguneqaraangata piareerlutik tamanut saqqummiunneqartarput, soorluttaaq matumani aamma taama ilisoqarsimasoq. Naalackersuisoqarfimmi isumaqarpugut tamaasa ataatsikkut tamanut saqqummiunneqarunik tulluunnerpaasoq, taamaalilluni qisuariaataajunnartut tusarniaanermi akissuteqaatit tamakkiisut aallaaviginiassamatigit tusarniaanermi akissuteqaatit ataasiakkaat aallaaviginagit, naak nutserneqarneri sivitsuussinnaagaluartut, nutserneqarnerilu utaqqisariaqartaratsigit.

Uunga tunngasoq 5) Naalackersuisut qanoq oqaasissaqarpat innuttaasunik isumasiuinermut nutaamut appat piffissami aalajangersimasumi eqqissisimatitaavinnissaannut tapersuinermut mikinngitsumut

Naalackersuisut nuannaarutigaat isumasiuisoqartarmat aalajangiinissamat tunngavimusinnaasunik. Taamaattoq taakku sunik soqutigisaqarneri aallaavigalugit suullu piumasaqaatigalugit soorlu ukiuisa katitigaanissaat tunngavigalugit toqqarneqarsimangersut naluavut. Paasissutissat nutsigaanngitsut Naalackersuisoqarfiup misisuataarsimangilai taamaammallu nalilersinnaanagu akissuteqartut naammattumik siammasissuseqarnersut oqaatigisinnaanagu.

Uunga tunngasoq 6) Naalackersuisut appat eqqissisimatitaavinnissaannut arlaleriarlutik itigartitsipput nerisarnitsinni kulturitsinnut kingunipilussai ernummatigigamikkit. Naalackersuisut aappimik naaggamilluunniit uunga apeqqummut akeqquneqarput: Appa nerisarnitsinni kulturitsinnut ilaajuannassava nungutaareeraluaruniluunniit?

Naamik. Appat kalaallit nerisariunngilaat nungutaqqajaalerpata, kisianni taamaangilaq. Naalackersuisut tamanna arlerinaat millisarniarlugu ilaatigut piniarluni piffissaliussat sivikillivaat nunallu immikkoortuini ilaanni timmissanik eqqissisimatitaqarfinnik

pilersitsillutik timmissallu ilaat nungutaaqqajaalerpata eqqummaariffigalugit. Takukkit apeqqutinut 1-mut 8-mullu akissutit.

*Uunga tunngasoq 7) Septembarimi Timmissat pillugu nalunaarummik saqqummi-
ussisoqassasoq neriorsuutigineqarpoq. Nalunaarut nutaaq Pinngortitaleriffiup saqqum-
miussaanut nutaamut tunngaveqassava, saqqummiusaq nunatsinni appaqarfiit suli
ikiliartuinnartunik appaqartunik ersersitsisoq.*

Biologit nutaamik siunnersuusiortinnagit allanik sukaterutaasunik aaqiisoqassanngilaq, siunnersuinissarlu tulleg 2016-imi septembarimi pissasoq naatsorsuutigineqarluni taan-
nalu aamma tusarniaatigineqaaqqaassalluni. Allakkiaq taamaammat nalunaarusiami nu-
taami ilaatinneqassanngilaq. Siunnersuineq nutaaq pisimaleriarutsigu allamik suka-
tereqqittoqassanersoq pillugu isummissaagut. Allannguutissatut siunnersuutaajunnartut
nutaamik tamanut tusarniaatigineqaaqqaassapput.

*Uunga tunngasoq 8) Suna tunngaviua Naalackersuisut appanniartarnej pillugu mian-
ersortumik periuseqarnissamut malinnikkumanninnerannut?*

Appanniarnermut tunngatillugu mianersortumik periuseqarnissamut Naalackersuisut
malinnikkumanninnerannik oqarsinnaanngilanga. Biologit siunnersuutaasa ilaannut
kiisalu piniartut kissaataat tusarniaanermilu akissuteqaatit tiguneqarsimasut tusarnaar-
niarlugit aalajangerpunga. Pinngortitaleriffiup tunngaviusumik siunnersuinermini
Naalackersuisut periarfissanik qinigassippai, ukiunilu qulini piniaqqusinngilluinnarluni
eqqissimatitsinissaq Naalackersuisut malinniarnagu aalajangerput ataani qulaanilu tun-
ngavilersuutit pillugit.

Piniarnej aallaaniarnerlu pillugit Inatsisartut inatsisaanni § 2, imm. 2 aamma 3-mi ilaa-
tigut imatut allaqqasoqarpoq, inatsisip atortinneqarnerani isumalluutit piujuarnissaat
kinguaassiortuarnissaallu, ileqquusumik uumassuilinnik misissuisut siunnersuinerat
naapertorlugu eqqarsaatigilluagaasumik ukiullu qanoq ilinera eqqarsaatigalugu pis-
sarsiffiunerpaasumik iluaquteqarniarnissaq, piniarnermik inuussutissarsiuteqarnermi
inuussutissarsiutinilu tamatumunnga attuumassuteqartuni aningaasaqarniarnikkut suliff-
issaqartitsiniarnikkullu isiginiagassat, inuussutissarsiordermi soqutigisat allat kiisalu
innuttaasut sunngiffiminni sammisassaqaarnissamut pisariaqartitaat pingaartinneqas-
sapput.

Piniarnermut aallaaniarnermullu pissutsinik aqutsinermut atatillugu piniartut atuisullu
ilisimasaasa ilaatinneqarnissaat aamma ilaatigut pingaarnertut kattuffiit attuumassute-
qartut kiisalu Piniarnermut Siunnersuisoqatigiit aqutigalugit piviusunngortinneqartussat
pingaartinneqassapput. Naalackersuisut siunertat pingaarutillit taakkua malippaat.

Naalackersuisunut innuttaasut kissaataat tusaassallugit pingaaruteqarpoq. Appanik
eqqissimatitsilluinnarnissaq nerisaqarnermut ileqqunut pitsaanngitsumik sunniuteqas-
sasoq naatsorsuutigineqarpoq, tassa meeqqat inuusuttullu ileqquusumik nerineqartartu-
nik soqutigisaarutissammata. Tusarniaanermut missingiut ukiaanerani piniarnerup sivi-
killineranik appallu eqqissimatitaalluinnalernissaannik imalik nakkutiginninnerunermik
sissuernerulernermillu tamarmik piumasaqaateqarfiussapput.

Apeqqutini tunngavilersuutinnilu maluginiarpara appat ikiliartornerannut atuisut kisiisa
pisuutikkikit. Pinngortitaleriffiup ukioq manna maajip naajartornerani allakkiaa inner-

suussutigissavara, Pinngortitaleriffik ilaatigut ima allammat: "Kalaallit Nunaanni appat ukiuni kingullerni 50-ini immaqaluunniimmi sulii ukiut amerlanerusut ingerlanerini ikiliartorsimapput. Qaanaalli eqqaaniittartorpasuit amerlassusiat allanngorsimasorinangilaq, tamaaniittartullu ullumikkut Kalaallit Nunaanni piaqqisartut 70%-ii missiliorlugit amerlassuseqarsorinarput (Tabel 1). Tamaaniittartut taakku pissutaallutik Kalaallit Nunaanni appaarutilerneraasoqarsinnaangilaq, sumiiffiilli ataasiakkaat eqqarsaatigalugit Kalaallit Nunaanni appaqarfiit arlallit appaaruteqqajaapput." Pinngortitaleriffik ima allaqqippoq:

"Kalaallit Nunaanni 1990-ikkut tungaannut ikiliartorsimanerat piniagaavallaartarsimanerini nalinginnaasumik peqquteqartinneqartarsimavoq. Sumiiffinni pissutsit sumiiffimmiit sumiiffimmut allanngorsimapput, piaqqiornerisali nalaani piniartarneq, tunitsivinnut tunisaasarsimanerat kapisillinnullu qassutitigut pisaqartoortarnerit ikiliartulersimanerinit peqqutaanerpaajusimapput. Ullumikkulli pissutsit allatorujussuaq isikkoqarput: Imavisuarni pissutsit silap pissusiata allanngoriartorneranik aallaaveqartut aamma appat amerlassusiannut pitsaanngitsumik sunniuteqarsorineqarput. Tamakkunungalu ilasaa-taavortaaq nunatta imartaani ukiisartut ataatsimut isiginiarlugit appat Islandimi Norgemilu (Svalbardimi) piaqqisartut piniagaanerpaajusarmata, aammalumi taakku piaqqisarfirminni massakkut ikileriaateqartorujussuusimallutik. Taamaattumik piujar-titsiniarnermik tunngaveqartumik ukiuunerani piniartitsisoqartarnera aqqqissuukku-minaatsorujussuuvoq.

Ataatsimut isiginnilluni appat Kalaallit Nunaanni piaqqisartut amerlassusiat eqqarsaatigalugu 1990-ikkut missaanniilli 15%-inik ikileriaateqarsimapput."

Pinngortitaleriffik aammattaaq allappoq: "Maannakkut isummiussaagallartut tunngavigissagaanni imaani pissutsit allannguuteqarnerisa kingunerisaanik imaani uumassuseqartut nerisaqaqatigiinnerisa aqqqissugaanerata aamma allannguuteqarsimassagunarpoq, taamaalilluni imaani timmissat neriniarfigisartagaasa nerisassaqsusiat immaqa aamma ajornerulersimasinnaalluni allannguuteqarsimassasoq (Descamps et al. 2013). Taama isummiussaqsarsimanerit Issittoq tamakkerlugu misissuisimanerit tunngavilersuutitigut sakkortusarneqarpullusooq, taakkunangami paasisat takutippaat appat nalinginnaasut issittullu appai immap kissassusiata sukkasuumik allanngorneranut malussarissuusut (Irons et al 2008)."

Nutaamik ukiamut siunnersuisoqarnissaa Naalakkersuisut utaqqimaarniarpaat, taannalu nalunaarummik sukaterisariaqarnermik kinguneqassappat tamanut tusarniutigineqaqqaassaaq.

Inussiarnersumik inuulluaqqusillunga

Nikolaj Jeremiassen